

varit lika kritisk till EMU som till den ekonomiska unionen med Tyskland. Någon röst som påminde om Foss hördes emellertid inte i folkomröstningsdebatten, där nationalismen istället togs på entreprenad av chauvinisten Pia Kjærsgaard och hennes Dansk Folkeparti.

Danskarnas nej till EMU var ett

ställningstagande för det nationella oberoendet, och genom att lyfta fram exemplet Erling Foss visar Rüdiger att det kan inordnas i en demokratisk tradition. Den konservative industrimannen och nationalisten Erling Foss inte framstår som en anakronism, utan representant för en tankeriktning som i högsta grad är aktuell.

POLITISK HISTORIA

USA-historiker med politisk näsa

Av Carl Johan Ljungberg

SOM SON TILL EN radikal Harvardhistoriker och självintresserad av den amerikanska politikens framväxt blev Arthur M Schlesinger, jr närmast en celebritet när John F Kennedy 1960 utnämnde honom till speciell rådgivare i Vita huset. Som "offentlig intellektuell" deltog den självmedvetne forskaren inte bara i den historia som just blev till, utan gav också Kennedy-administrationen akademisk glans. Med boken *De 1000 dagarna* formade Schlesinger ett par år efter Kennedys död ett lika ståtligt som ordrikt porträtt. Det satte spår i presidentens eftermäle – till dess att mindre respektfulla forskare grep sig an vad som kallats "den mörka sidan av Camelot".

Arthur Schlesinger, född 1917, har inte hymlat med sina vänstersympatier. Vänster – men inte så att han miste kontakt med den mäktiga "vitala center", som han ansett bärande i amerikansk politik. Han har skickligt lyckats passa in historiens händelser i en "liberal", dvs närmast socialdemokratisk idéram. I Schlesingers sätt att se det förflutna kan utstuderade samband med dagspolitiken skönjas.

För att stärka Amerikas radikala rötter gjorde Schlesinger till exempel om den populistiske president Andrew Jackson, kanske den mest

okunnige, omdömeslöse och maktmissbrukande ledare som USA någonsin har haft, till en reformhjärte av rang förebådande såväl Franklin D Roosevelt som Kennedy. Att Jacksons strävan att vädja direkt till folket över huvudet på det "korrumperade" Washington också betydde att han vädjade över huvudet på konstitutionen förbigick Schlesinger. Vari hans lands frihetsarv består ringar han med lätt hand in, med hjälp av den franske 1800-talsimmigranten Crèvecoeurs ord om att amerikanen önskar "lägga bakom sig alla gamla fördomar och sedvänjor".

I en ny memoar *A life in the 20th Century: Innocent Beginnings 1917-1950* (Houghton Mifflin, 523 s) serverar Schlesinger en sky av notiser från en växlande bana, men tyvärr få nyheter eller djupare reflektioner. Däremot nämns många kända män och kvinnor som han fått möta genom åren. Författaren avslöjar, att han till skillnad från många andra på 30-talet inte tilltalades av kommunisterna därför "att de inte vet hur man argumenterar på ett lugnt, sansat och intelligent manér". Det senare hade Schlesinger själv lärt sig. Inför Stalinväldet kände han visserligen oro, men mer därför att detta kunde hota det demokratiska partiets anspråk på att företräda den pro-

Magnus Nilsson (mno@worldonline.com) är frilansjournalist.

BOKFAKTA

Författare: Mogens Rüdiger
Titel: Uden Tvivl: Erling Foss 1897–1982
Förlag: Gyldendal

gressiva vänstern än för det omänskliga agerandet i sig.

Bland det Schlesinger utforskat finns Roosevelts reformprogram New Deal, som fick den federala byråkratin att växa i rasande takt. I detta program ser han det amerikanska folkstyrets triumf, krönet på en utveckling alltsedan Andrew Jackson. En växande centralmakt, med svaga motviker tycks allmänt föga ha bekymrat honom. Mot de upplysta reformvännerna utmålar Schlesinger, då som nu, en missunnsam klick av förmögna reaktionärer. För de republikanska presidenterna och deras motiv tycks han sakna förståelse.

Den som skärskådar hjärtan vet kanske, om Schlesinger på analytiska grunder bytt lojalitet mellan olika presidentkandidater efter Kennedy, eller om han bara habilt vänt kappan efter vinden. På 90-talet har Schlesinger fått mothugg då han mot kraven på öppna gränser och etnisk mångfald hävdar att enheten och sammanhållningen i USA omöjliggör en helt fri invandring. En "kult av etniciteten" på bekostnad av de amerikanska värdena har ingen vän i honom.

I dag finns därmed många av Arthur M Schlesingers fiender till vänster. Detta, möjligen, till hans häpnad.

Carl Johan Ljungberg (cjl@brevet.nu) är fil dr i statskunskap och författare.

BOKFAKTA

Författare: Arthur M. Schlesinger Jr
Titel: A life in the 20th Century: Innocent Beginnings 1917–1950
Förlag: Houghton Mifflin 2000